

Sunds naturreservat

Skötselplan
Upprättad 2001
Länsstyrelsen Östergötland

SKÖTSELPLAN FÖR SUNDS NATURRESERVAT

Skötselplanen gäller utan tidsbegränsning. En översyn bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av revidering. Skötselplanen har upprättats av Länsstyrelsen 2001. Planförfattare har varit Tommy Ek.

Innehållsförteckning

Sidhänvisning

A Allmän beskrivning

1. Administrativa data	3
2. Grund för beslutet	3
3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden	4
3.1 Naturbeskrivning	4
3.2 Kulturhistorisk beskrivning	6
3.3 Markanvändning	6
3.4 Tillgänglighet	6
3.5 Slitage- och störningskänslighet	6
3.6 Anordningar för friluftslivet	6
3.7 Utförda inventeringar	6

B Plandel

1. Disposition och skötsel av mark	7
1.1 Övergripande mål	7
1.2 Generella riktlinjer och åtgärder	7
1.3 Detaljbehandling av skötselområden	7
1.4 Jakt	8
1.5 Vård av fornminnen	8
1.6 Planerade inventeringar	8
2. Anordningar för rekreation och friluftsliv	8
2.1 Övergripande mål	8
2.2 Riktlinjer och åtgärder	8
2.2.1 Tillgänglighet	8
2.2.2 Anordningar för friluftslivet	8
2.2.3 Renhållning	8
2.2.4 Utmarkering av naturreservatet	8
3. Tillsyn	8
4. Uppföljning	9
5. Revidering av skötselplan	9
6. Finansiering av naturvårdsförvaltningen	9

Bilagor

1. Reservatskarta
2. Karta över skötselområden

3. Fornlämningskarta

A. ALLMÄN BESKRIVNING

1. Administrativa data

Benämning:	Sunds naturreservat
Skyddsform:	Naturreservat
Objektnummer:	05-02-104
Beslutsdatum:	2001-06-21
Kommun:	Ydre
Socken:	Sund
Fastigheter:	Sund 1:1
Areal:	13,5 ha
Ägare:	Ulf Dillner
Lägesbeskrivning:	Reservatet är beläget intill Sunds samhälle, i Ydre kommun (enligt bifogad karta).
Kartblad:	Ekonomiska kartorna och fastighetskartorna 075 23 och 075 33. Topografiska kartan 0751.

Naturvårdsförvaltare: Länsstyrelsen Östergötland

Beskrivning av området

Sunds naturreservat är 13,5 ha och utgörs nästan uteslutande av betade ekhagmarker med spärrgreniga ekar av olika åldersklasser från unga till mycket gamla och ihåliga individer. Även en liten ö med naturskogsartad lövskog, belägen i Lilla Sundsjön ingår. Naturtyper enligt EU:s habitatdirektiv fördelar sig enligt följande i området: Trädklädda betesmarker av fennoskandisk typ 9070 (13 ha).

2. Grund för beslutet och föreskrifter

(se beslut om Sunds naturreservat)

3. Översiktlig beskrivning av befintliga förhållanden

3.1 Naturbeskrivning

Allmänt

Naturreservatet är en del av det eklandskap som finns i Ydre kommun med centrum i ett stråk mellan Österbymo och Sund och som omges av barrdominerade trakter. Reservatet består av ekdominerade lövträdsbevuxna hagmarker i anslutning till Sunds samhälle och den lilla lövskogsbevuxna ön i södra delen av Lilla Sundsjön. En stor mängd solexponerade spärrgreniga ekar av olika åldersklasser, från unga till mycket gamla och ihåliga individer finns. Även solexponerade, spärrgreniga björkar förekommer rikligt. I buskskiktet finns bl a en del äldre hasselrunnor med en tydligt utpräglad beteshorisont. Lav- och insektfaunan har ett mycket högt värde med ett flertal ytterst sällsynta arter främst knutna till de många grova träden.

Arealmässigt består naturreservatet av 13,3 ha ekhage och 0,2 ha lövnaturskog.

Vegetation och kärlväxtflora

Trädskiktet domineras av spärrgreniga ekar och björkar. Vidare förekommer inslag av bl a *rönn, ask, lönn, klibbal, sälg, hägg, oxel, tall, gran och vildapel*. I buskskiktet finns bl a *en, nypon och hassel*.

I vissa partier finns en finare hagmarksflora med bl a *stagg, slättergubbe, revfibbla, svinrot, prästkrage, bockrot, ögontröst, backnejlika och gökärt*. I andra partier är fältskiktsfloran ganska trivialiserad av gödselpåverkan eller tidigare ohävd.

På några sämre betade partier har unga ekar tagit sig upp över beteshöjd i skydd av taggiga buskar.

Vegetationstyper i Norden; bl a 2232.

Kryptogamfloran

Lavfloran utgör ett av de främsta motiven för bildandet av naturreservatet och utgör också ett viktigt underlag för skötseln av området. De högsta värdena är knutna till de gamla ädellövträden och det är också dessa som undersökts i första hand. Sju rödlistade lavar är för närvarande kända från området (hotkategori enligt "Rödlistade arter i Sverige 2000, Artdatabanken").

Anders Nordin inventerade lavfloran på tio av de gamla ekarna 1993 och såg då bland annat de rödlistade arterna **gul dropplav** (*Cliostomum corrugatum*), **grå skärelav** (*Schismatomma decolorans*), **skuggorangelav** (*Caloplaca lucifuga*), **blyertslav** (*Buellia violaceofusca*), **rödbrun blekspik** (*Sclerophora coniophaea*), **hjämbrosklav** (*Ramalina baltica*) och **rosa skärelav** (*Schismatomma pericleum*), samtliga tillhör kategorin missgynnad (NT). Utöver de rödlistade arterna finns också ett antal andra sällsynta arter i området, bl a **sotlav** (*Cyphelium inquinans*), **gulnål** (*Chaenotheca brachypoda*) och de regionalt rödlistade (RR) arterna **brun nållav** (*Chaenoteca phaeocephala*) och **guldpuddrad spiklav** (*Calicium quercinum*). Lavfloran visar på områdets stora skyddsvärde och att området haft solexponerade ekar under mycket lång tid.

Moss- och svampfloran är inte undersökt i området.

Högre djurliv

Den högre faunan är inte studerad.

Ryggradslösa djur

De ryggradslösa djuren och bland dessa de artrika insekterna utgör ett av de främsta motiven för bildandet av naturreservatet och utgör också ett viktigt underlag för skötseln av området. De högsta värdena är knutna till de gamla och ihåliga ekarna och det är också dessa som undersökts i första hand. Nicklas Jansson påträffade följande nationellt och regionalt rödlistade insekter vid en inventering 1996 (hotkategori enligt "Rödlistade arter i Sverige 2000, Artdatabanken");

<u>Vetenskapligt namn</u>	<u>Svenskt namn/Grupp</u>	<u>Hotkategori</u>
Nemadus colonoides	Åtelbaggar	NT
Oxypoda arborea	Kortvingar	NT
Haploglossa gentilis	Kortvingar	NT
Osmoderma eremita	Läderbagge	VU
Calambus bipustulatus	Rödaxlad lundknäppare	VU
Procaerus tibialis	Smalknäppare	VU
Ampedus hjorti	Rödpalpad rödrock	NT
Ampedus cardinalis	Kardinalfärgad rödrock	VU
Dorcatoma flavicornis	Bred tickgnagare	NT
Anytis rubens	Trägnagare	VU
Grynocharis oblonga	Avlång flatbagge	VU
Cryptophagus quercinus	Fuktbaggar	NT
Scraptia fuscula	Brunhuvad spolbagge	NT
Euplectus bescidius	Kortvingar	RR
Rhizophagus cribratus	Rhizophagidae	RR
Prionychus ater	Kolsvart kamklobagge	RR
Pseudocistela ceramboides	Orangevingad kamklobagge	RR
Vespa crabro	Bålgeting	RR

De 13 nationellt rödlistade och 5 regionalt rödlistade (RR) arterna visar tydligt att Sund är ett viktigt ekområde i Östergötland och därmed också i Sverige. Naturvärdena kan bibehållas om ekarna får stå fritt och det tillåts utvecklas nya ekjättar kontinuerligt. Viktiga träd- och buskarter från entomologisk synpunkt är förutom ek även bl a björk, asp, tall, hassel och alm. Flertalet av de mer sällsynta arter som lever i dessa trädslag och som förväntas finnas i området är knutna till grova träd eller grov död ved i soliga lägen.

3.2 Kulturhistorisk beskrivning

Naturreservatet ligger till största delen inom ett riksintresse för kulturmiljövården, område K 20 Sund Kyrkomiljö-Broby mm. Riksintresseområdet är rikt på kulturhistoriska lämningar och uppvisar en kontinuerlig kulturlandskapsutveckling från yngre järnålder till historisk tid och 1800-talets omvandling av landsbygden. Ytterligare information om kulturmiljölämningarna i området finns i bilaga 3.

3.3 Markanvändning

All mark inom naturreservatets gränser, utom den lilla ön, var lövträdsbärande äng och därmed slåttermark 1875 på häradskartan över Ydre härad. De gamla ekarna var gamla redan på 1800-talet och man kan nog utgå ifrån att det har stått träd här och var i ängsmarken långt tillbaks i tiden.

3.4 Tillgänglighet

Naturreservatet ligger i anslutning till allmänna vägar och är därför lätt att nå. Informationsskyltar planeras iordningsställas i anslutning till befintliga parkeringsplatser intill Sunds kyrka.

3.5 Slitage- och störningskänslighet

Med nuvarande besöksfrekvens är slitage och störningar av ringa omfattning. Även en viss ökning av antalet besökare bedöms inte påverka området negativt.

3.6 Anordningar för friluftslivet

Inga anordningar för friluftslivet planeras med undantag för informationsskyltar vid Sunds kyrka och ett mindre antal staketövergångar.

3.7 Utförda inventeringar

Området har inventerats med avseende på trädlevande lavar och insekter.

B. PLANDEL

1. Disposition och skötsel av mark

1.1 Övergripande mål

Huvudmålet med reservatets skötsel är att förbättra livsbetingelserna för rödlistade arter och övrig flora och fauna som är knuten till gamla träd och ädellövskogsmarker, så att de kan överleva på lång sikt. Nyetablering av träd eller rekrytering av arvtagare får inte ske där det finns några gravar eller andra fornlämningar som kan skadas.

1.2 Generella riktlinjer och åtgärder

Inom reservatet finns två skötselriktningar som kan bli aktuella.

1. bete och röjning i hagmark med solitära äldre träd
2. fri utveckling

I flertalet fall kvarlämnas alla nedhuggna lövträd och toppar i området då det oftast råder en brist på död ved. Detta ska dock ej ske på fornlämningar. Vid skötselåtgärder där gagnvirke avverkas och virket ska tas bort från området, tillfaller eventuella nettointäkter reservatsförvaltaren. Vid åtgärd utförd av markägaren kan virket ibland utgöra ersättning för utfört arbete.

1.3 Detaljbehandling av de olika skötselområdena

Beteckningarna för de olika skötselområdena framgår av bifogad karta med skötselområden.

KORT BESKRIVNING

Skötselområde 1 :

Mer eller mindre gles trädbärande hagmark med huvudsakligen yngre och äldre ekar och björkar.

Skötselområde 2:

En liten ö med naturskogsartad lövskog.

SKÖTSELREKOMMENDATIONER

Skötselområde 1:

Mål:

Gles betad ekhage med ett mindre inslag av hagmarksträd av andra trädslag, hasselbuketter, hagtornssnår och andra blommande buskar.

Skötsel:

Bete eller slåtter med efterbete. Nyetablering av ek ska gynnas i de öppnaste delarna. Om det inte kan ske på naturlig väg bör man skydda ekplantorna de första åren. I områdets sydvästra del (V om nya landsvägen) har yngre ekar tagit sig upp över beteshöjd i skydd av taggiga buskar. Ett bra sätt att etablera nya ekar är just att lämna smärre partier med taggiga buskar. När ekarna har blivit tillräckligt stora ska de taggiga buskarna röjas bort. Nyetablering av träd eller rekrytering av arvtagare får inte ske där det finns några gravar eller andra fornlämningar som kan skadas. Generellt ska alla granar och yngre tallar huggas bort. Enstaka granar och tallar som har goda förutsättningar att bli hagmarksträd kan lämnas. Även i övrigt bör en viss gallring i trädskiktet ske i de tätaste partierna. Återkommande röjning av igenväxningsvegetation kan bli aktuell vid eventuell framtida igenväxning.

Skötselområde 2:

Mål:

Naturskogsartad lövskog.

Skötsel:

Fri utveckling.

1.4 Jakt

Markägaren har fortsatt oinskränkt jakträtt inom reservatsområdena.

1.5 Vård av fornminnen

Fornlämningar skall vårdas på vedertaget sätt som fornlämningsobjekt. Nyetablering av träd eller rekrytering av arvtogare får inte ske där det finns några gravar eller andra fornlämningar som kan skadas. Igenväxningsvegetation ska tas bort på fornlämningar.

1.6 Planerade inventeringar

Det är önskvärt med en inventering av kärnväxtfloran i betesmarken för att i framtiden kunna följa om den utvecklas i positiv riktning i frånvaro av gödsel och igenväxning.

En noggrann kartering av ekarnas lokalisering och ålder är också önskvärd för att därigenom i möjligaste mån undvika alltför stora generationsglapp i framtiden.

2. Anordningar för rekreation och friluftsliv

2.1 Övergripande mål

Planeringen för friluftslivet ska inriktas på att informera och i viss mån kanalisera besökarna.

2.2 Riktlinjer och åtgärder

2.2.1 Tillgänglighet

Naturreservatet ligger invid såväl den gamla som den nya landsvägen vid Sunds samhälle och är därför lätt att nå för det rörliga friluftslivet. Som parkeringsplats kommer den befintliga parkeringsplatsen vid Sunds kyrka att nyttjas.

2.2.2 Anordningar för friluftslivet och information

Vid parkeringsplatsen vid Sunds kyrka kommer informationstavlor som informerar om naturreservatet och dess natur- och kulturmiljövärden att sättas upp. Ett mindre antal staketövergångar kommer att sättas upp.

2.2.3 Renhållning

Inga anordningar för renhållning utöver de som redan finns planeras i området.

2.2.4 Utmarkering av naturreservatet

Gränsmarkering utförs av naturvårdsförvaltaren enligt svensk standard (SIS 031522).

3. Tillsyn

Tillsyn över området ombesörjs av naturvårdsförvaltningens personal.

4. Uppföljning

Skötseln ska ske på ett sådant sätt att önskat resultat uppnås till lägsta möjliga kostnad. Effekterna av utförda skötselinsatser måste därför alltid följas upp. Uppföljningen ska sedan ligga till grund för förändringar av skötselmetoder och revidering av skötselplanen.

Uppföljningen kan delas upp i två delar: **a**, årsvisa noteringar och **b**, noggrannare genomgång vart 5-10 år

a, Årsvisa noteringar

Varje år noteras tidsåtgång och vilka skötselinsatser som bör vidtas inom reservatet samt enkla noteringar som kan visa på framgång eller motgång i skötselarbetet. Exempel på det sistnämnda kan vara att andelen död ved ökat/minskat, etablering av ekplantor, mätning av betestryck eller att vissa arter börjat etablera sig i området. Den årliga dokumentationen kan förslagsvis göras av naturvårdsförvaltningens personal.

b, Noggrannare genomgång

Som ett led i uppföljningen bör det var 5-10 år göras en mera noggrann dokumentation av områdenas utveckling. Exempelvis kan ett lämpligt urval lavararter studeras på bestämda ytor med avseende på förekomst, frekvens, vitalitet m m.

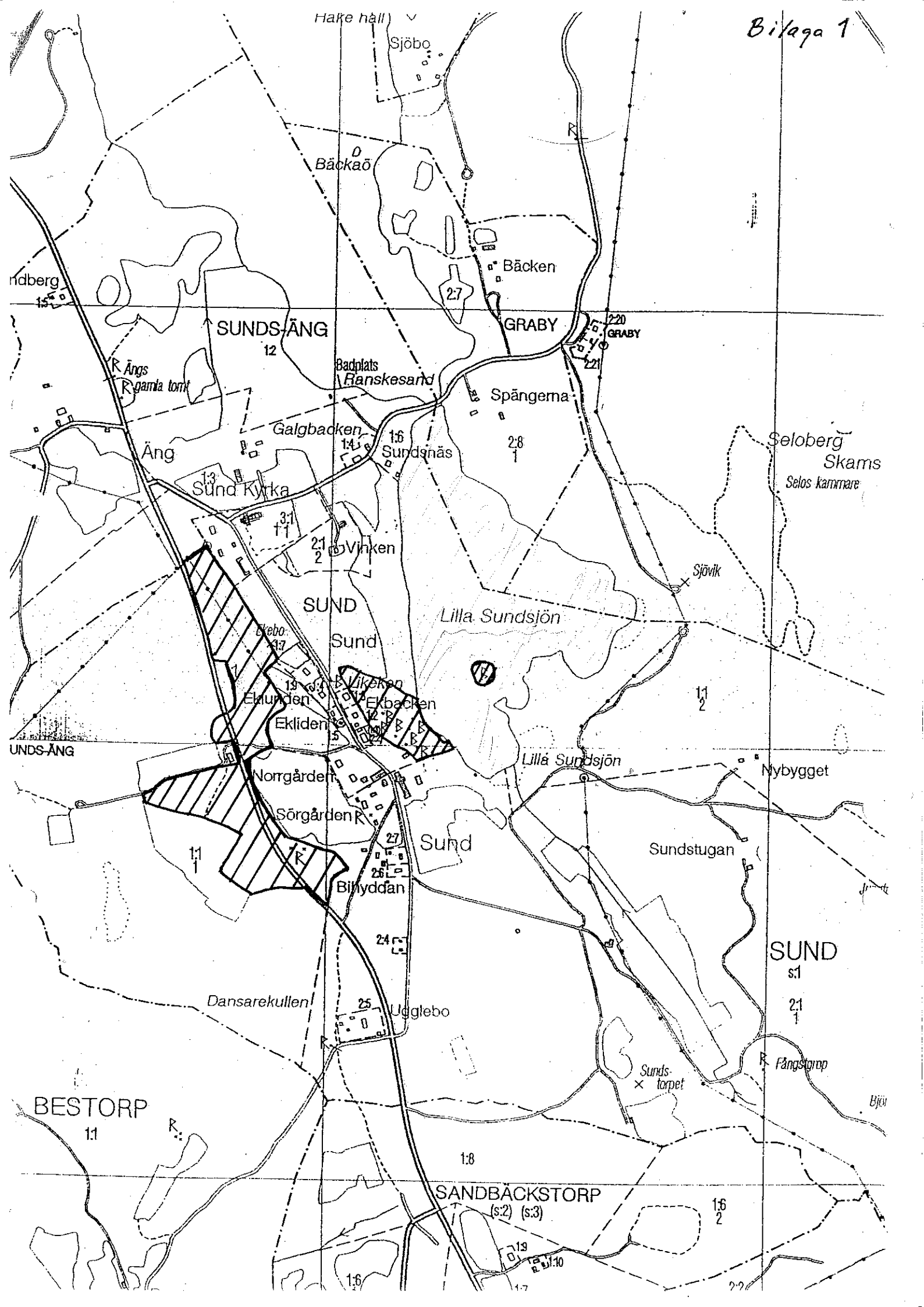
En annan uppföljningsmetod kan vara att mäta företeelser som hotade arter kräver som t ex solexponerade grova ekar eller grova lövträdslågor i skugga, gläntor och bryn.

5. Revidering av skötselplan

En översyn av skötselplanen bör göras senast inom 10 år för att bedöma behovet av en eventuell revidering. Revideringen berör i första hand riktlinjer och åtgärder.

6. Finansiering av naturvårdsförvaltningen

Alla tillkommande kostnader i samband med skötseln av reservatet bekostas med statliga medel.

Sunds naturreservat

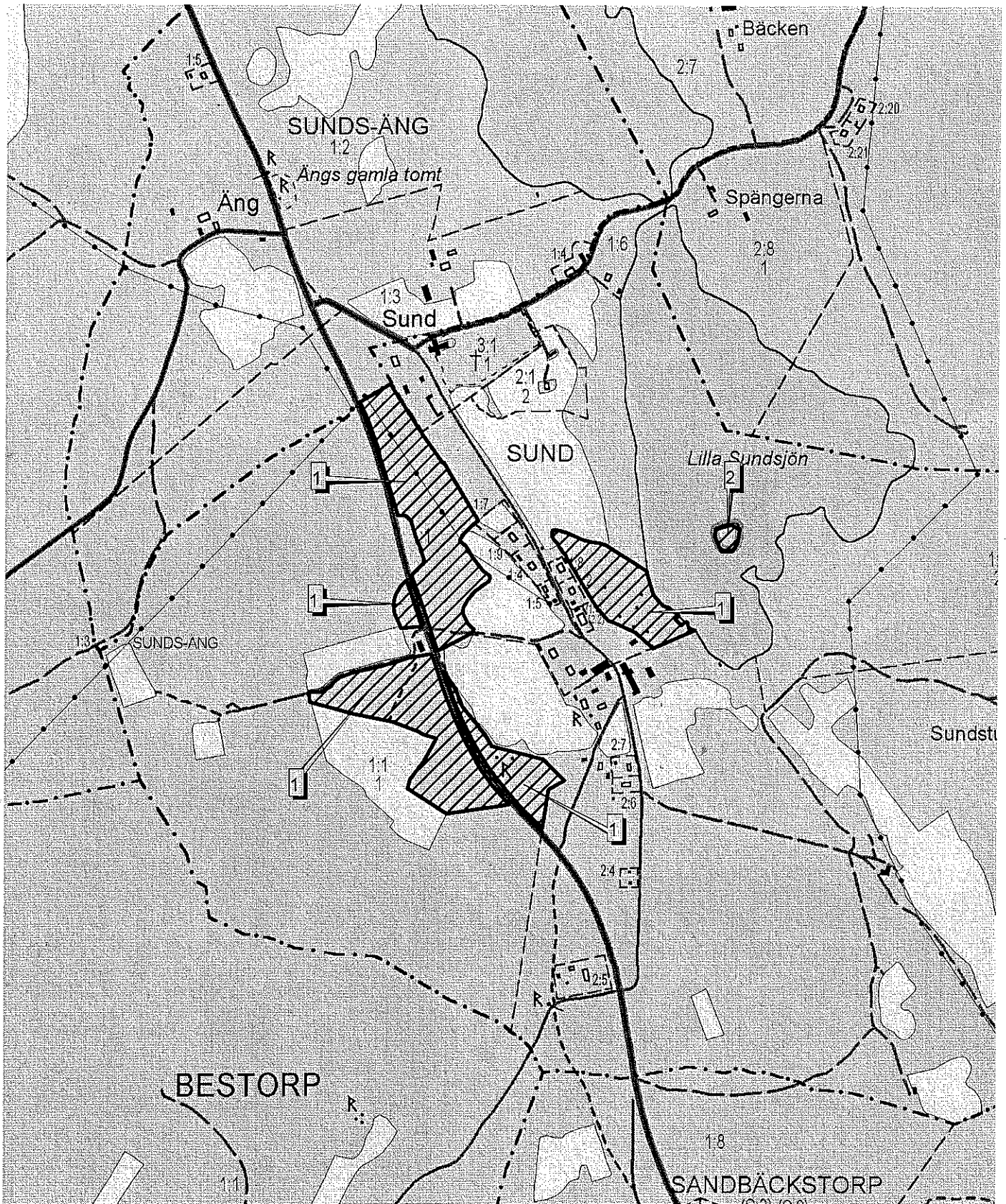
SKÖTSELOMRÅDEN

Bilaga 2

Ydre kommun
Östergötlands län
Areal: 13,5 ha

Ekonomisk karta 07523, 07533

1:10000

Medgivande Lantmäteriet 1997. Ur GSD - Ekonomisk karta dnr 507-97-884

Karta tillhörande Länsstyrelsens skötselplan
för Sunds naturreservat 2001-06-21,
objektsnr 05-02-104 dnr 2310-10139-99

0 500 1000 meter

Rattor (a+c) ¹⁺³

86-08-27 RJ Nr: 67

Blad: 7F2 d
Österbygruv NV

Art: Gårdsgrupp
Stensättning

Koordinat: x 641477
225 msk 146697

Roselikannde källning

Antal: (2+1)
Fastighet: Sund
Namn:
Orientering: 1) 118 m S om åker (0-v)

Om 3215/40 Rapport och
utredning UV-Linköping
R. Hedqvist 960730/KS

Terräng: Avsats i önd svithning, betad
dragmark, blodrike. Önd är av utväggen
är svunda döj och sundstäm. Stora åker,
trilligt med röjningspår i området.

Beskrivning: 2) Stensättning, rund 14 m
diam och 0,6 m h med fylning av
0,2-0,4 m st stenar. Kant består av 0,5 m h
väl synlig av 0,6-1,5 m l stenar.
Stensättningen är mycket tydlig och
väl känd, i kanten inget av bet massad.
Bemärcen i VNV kanten är stor ok. I
N kanten odlingssten påförd.

35 m 60 gr öv d är

2 b) Roselikannde källning c:a 17 m
diam och 2,5 m h. Fyllning av
0,1-0,5 m st stenar. Betad av mycket

SAKOR 1) Stensättning 2) fört 1 *

3) Stensättning 4) röjning 1 * BYR

mycket enklodrat och odlingssten
är på fört framst i VSV där inget
degradering av korn erhålls. Riset
är förnytt i kanten med 2,5 m
och mildigt med räs och sky.

Måttarna utgör ett ganska väl
tanke på laget och närheten till 2. Åker
stumpskidat följder relativt homogent,
men den på fört odlingsstenen gör
bedömningen av form, konstruktion
och bevarning svår.

17 m 8 och 2) är
2) Stensättning, rund 12 m diam
och inbill 0,6 m h. Fyllning av
förh. s. 1

Tradition:

Kommentar: Enligt Panningsstenen skall en ny
sig dras just där stus. ligger!

Fidigare anteckningar: Använd för
LÖA

Specialkartor:

Fotos:

Datum: 1986-08-21

Ö. Sund s
M-län Ydre

bl. 3

s.d. 2(3)

0,4 m st stenar, kringligt örer-
förvad i kanterna, i centrum,
kängat åt NNÖ är ett stort block
(fjärpart?) 1 m st. kantkedja
elektrisk signäl och ställvis utfallen,
0,4 m W, av 0,5 - 0,8 m l stenar,
Stenar kringlar sig i VSV. Be-
maxon med mypon-buoken.

Dnr 3215/90 Rapport

Runt och främst NNW om nr 2 är
4) Röningsröse område bestående av ca
40 rösen varav 10 berörts av vägbygge
IVA rösen har undersökts, inga fynd gör-
des. 14C daterade till utgångs-
medel-
tid.

Röningsröseområdets utredning framgår av
s.w. rapporten varför hela undersöknings-
området tills vidare ritats in med blyerts

8) ... st stenar kammarna i ytta
Kringligt kretsområde och örer-
i mitten en sträcka 15 x 1 m (NÖ-
SV) och 0,2 m dj. I NV kanten
viser 3 granar.

Området består av upprivna granstoj
här funn. spridda röningsrösen.

Antägningsområden är mycket väl placerade
P? kanten av höjd 82 på utskikt
är minst N-ö.